Inhägnader och grisar på rymmen

Av Ronny Olsson

Ett problem för många är hur man stänger in sina tamsvin och för den delen också hur man stänger ute vildsvinen. I vissa delar av landet har de senare ökat markant. Går det över huvud taget att stänga så grisarna blir på plats? Ja, det finns vissa knep, men helt enkelt är det inte.

Hur höll man svinen förr?
I de skånska och halländska skogarna var det vanligt att man förr i tiden höll tamsvin, åtminstone på hösten. Lövskogen gav ollonbete och svinen hölls där för att gödas och bli feta.
De kunde vaktas av en svinaherde, ofta en gammal gubbe som inte dög till så mycket annat. Det hände också att man släppte grisarna på åkertegar som man ville ha rensat från spillsäd och samtidigt få en viss jordbearbetning på köpet. Under andra delar av året hölls de i eller kring husen, då de fick en del skulor/hushållsrester och mäsk efter brännvinstillverkning som annars skulle förfaras.

Stenhinder är avskräckande
Ett exempel hittar vi på Äskhult i norra Halland. I ett lövskogsområde mellan gårdarna och den s.k. Svinsjön, kan man fortfarande se resterna efter nedgrävda svinhus med stenmurar som väggar. Stenrösen och stengärdesgårdar är ganska effektiva. Svin kan lätt bryta benen om de klättrar här och de ger sig heller inte i första taget upp bland stenarna.

Nyttan av att hålla svin på skogen
Man kan tro att svin skövlar totalt om de hålls i ett skogsparti, men de gör oftast ett mycket bra jobb. Man kan säga att de är naturliga markberedare. En del ollon från ek och bok myllar de ner och sörjer på det sättet för återväxten.

Hur stänger man i skogen?
Att lava nya stengärdesgårdar är knappast aktuellt längre. Det arbetet hör till en svunnen tid när man bröt mark och anlade lyckor och täppor i utmarken. Nu har vi elektriciteten att tillgå. Det finns billiga plaststolpar att trycka ner. Elaggregat som drivs av batteri eller solstrålar finns i handeln. Spänner man upp tre trådar, lämpligen vajertråd eller järntråd, så har man ett bra stängsel både för utbrytande tamsvin och inbrottstjuvar i form av vildsvin.

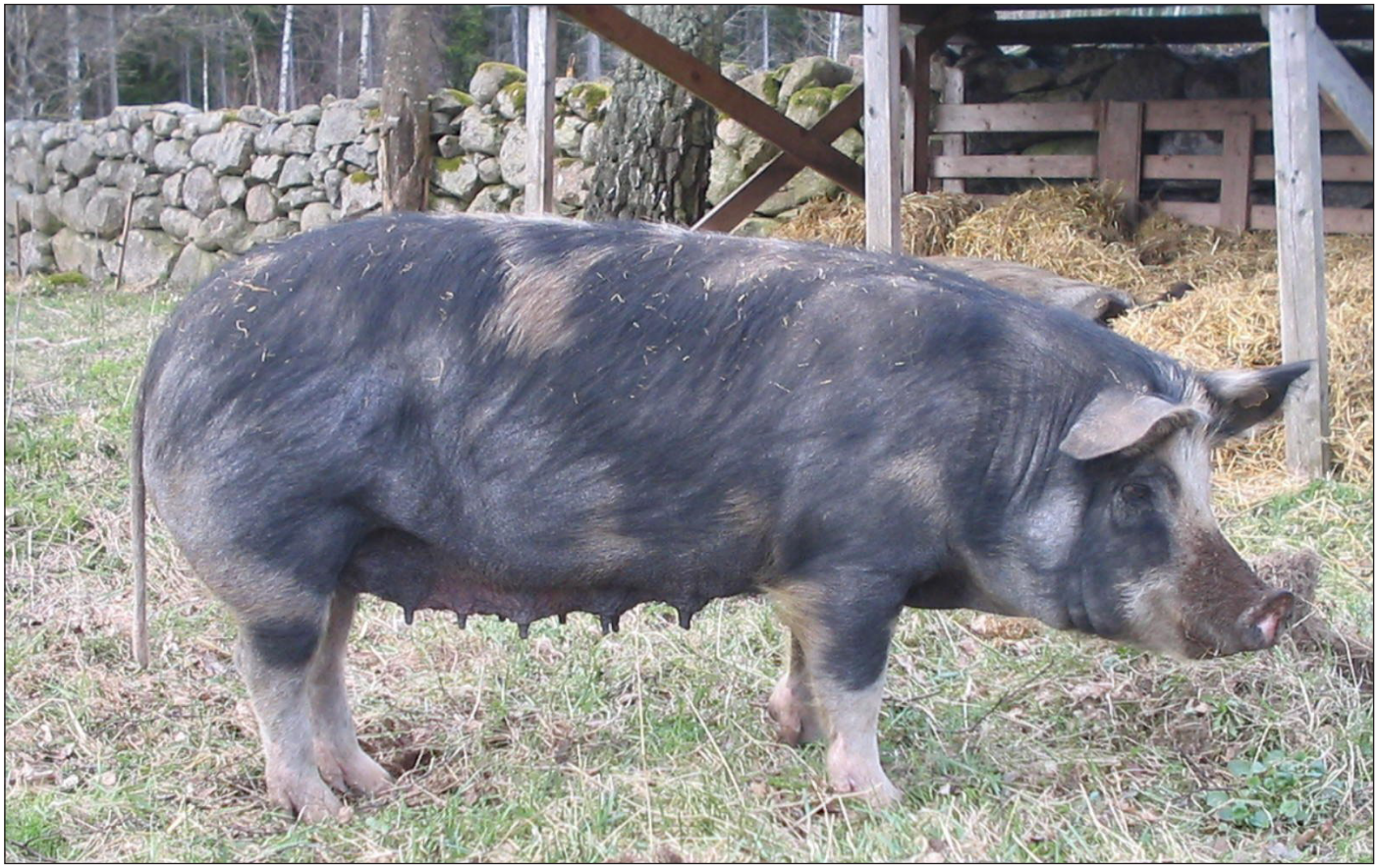

469-00-01 Smultronställets Natalie inhägnad med stengärdesgård i kombination med eltråd

Effektivt vildsvinsstängsel
För att hålla vildsvinen i schack rekommenderas ett elstängsel som ovan nämnts, men med en jordad fjärde tråd. Denna gör att stängslet är effektivt även om det ligger snö på marken. Kommer trynet i kontakt med någon av de undre trådarna samtidigt som det rör den jordade tråden får de en rejäl snyting!

Att hålla dem hemmavid
Risken för rödsjuka ökar om man ständigt håller svin på samma, lilla, begränsade utrymme. En annan följd är att träden dör efter 5-10 år. Det torde vara ansamlingen av ammoniak i marken som dödar träden. Som min gamle kemilärare sa så är kalk effektivt mot ammoniak. Visst neutraliserar kalken, men om det fungerar i det långa loppet är mer osäkert. Bättre då att skifta plats efter några år, så den gamla kan återhämta sig.

När man får hem nya grisar
Om man tänker släppa ut sina grisar på ett nytt område med enbart elstängsel, måste de redan vara vana vid eltråd. De måste ha lärt sig att det är obehagligt att röra vid tråden. Annars kan det hända att man har sina grisar på rymmen. Det händer alldeles för ofta. Nu senast i våras hämtade en man i Förslöv i n.v. Skåne hem två yngre linderödssvin. Han släppte dem på eltråd i en trädgårdstäppa. Det tog inte många timmar förrän han bara skymtade två knorrar!

Grannarna deltog i sökandet och jag gav ”goda” råd per telefon. Efter ett par dagar lyckades man mata och stänga in den ena i ett garage. En säker rastgård hade under tiden uppförts hemmavid. Så långt allt väl.

Jägare och brokiga grisar
Pang! Ett skott i närheten, mitt på dagen. Ägaren begav sig skyndsamt dit. Hans farhågor var besannade. En ”jägare” hade tagit linderödaren för ett vildsvin och nedlagt den med ett säkert studsarskott från 10 meter. Den rättmätige ägaren fick visserligen behålla bytet, men inte var skytten särskilt ångerfull: ”Låter man brokiga grisar springa lösa, så får man väl skylla sig själv?!”

Jag säger inte att allt är jägarexamens fel, men många kostymjägare, som inte har i skogen med ett gevär att göra, har tillkommit sen det provet infördes. Det har gått status i jakten och arrendesummorna har stigit därefter. Det är så stor skillnad i kroppsformen på ett tamsvin och ett vildsvin att sånt här inte ska behöva hända, även om det kan förekomma något brokigt vildsvin. Och ändå händer det då och då. Möjligen

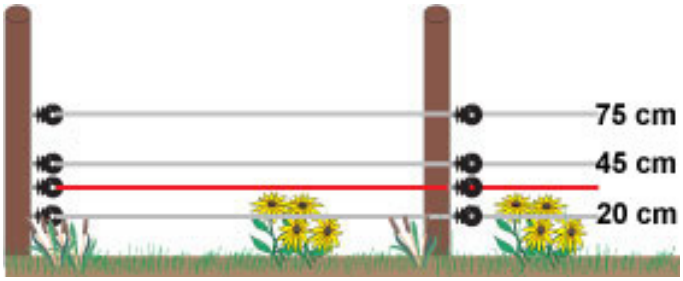

Bilden visar trådhöjderna. Om man vill sätta jordtråd i stängslet så sätter man den vid den röda tråden, då får djuren sig en avskräckande stöt vid beröring av plus och minus samtidigt. (Bild från BMS Produkter AB www.bmsab.se)

kan det ursäktas om det är på natten under vakjakt och ett förrymt linderödssvin går fram till en åtel, men inte mitt på blanka dagen. För mig är det lika obegåvat som att skjuta på en förrymd skotsk höglandsko i tron att det är en älgpinnatjur.

Det man inte ser…
En beprövad metod att hålla grisar på plats är att begränsa deras synfält. Om man vill driva en vuxen gris dit man vill, kan två personer gå på var sin sida om huvudet på grisen med lämmar/plattor i händerna, vika fungerar som stora skygglappar. Grisen viker då inte gärna åt sidan utan kan drivas rakt fram.

Gräset är alltid grönare på andra sidan
Samma sak uppnår man om man inhägnar med ett fast och något så när tittsäkert plank. Om man sätter trästolpar och spikar bräder eller ytor/skalkar upp en bit så inte en vuxen gris utan vidare kan se över, har man ett effektivt stängsel. Det funkar också med en rad lastpallar, men det är kanske inte så snyggt. Ett fårnät på utsidan är en bra gardering om brädorna med tiden försämras.

Hoppar gör inte grisar, men häva sig över ett plank är ingen konst för dem. Det har t.o.m. hänt att vuxna galtar på detta sätt kommit över baklämmen på en hästtransport! Så det gäller att inte glömma den övre luckan, om man skall transportera en stor, lång galt.

Två eltrådar, en ca 10 cm ovanför planket och en lågt på ca 30 cm, gärna på s.k distansisolatorer som kommer en bit ifrån själva planket, gör det ännu säkrare.

Den undre eltråden ska förhindra grisarna att böka sig under stängslet. De bökar upp en liten jordvall som kan komma att täcka den undre tråden och jorda så ingen ström kommer fram. Uppmärksammar man inte detta händer det förr eller senare att man har grisar på rymmen.

417-01-03 Björkbackens Eva med kultingar bakom tre eltrådar

Grisarna har ett mycket känsligt tryne. Man kan se dem stå med trynet några centimeter från tråden och liksom känna i luften om det är ström på. *(Mer om elstängsel kan man läsa i Denny Walldéns artikel i Linderödaren nr 3 2007)*

Lättlärda kultingar

Får kultingarna känna på den fruktade tråden redan på ett tidigt stadium, brukar det sen inte vara något problem. Däremot kan det bli helt omöjligt att lära dem om de från början tappat respekten. Sätter man den undre tråden för högt och inget annat hinder finns, så kan det kokta fläsket bli stekt! Då kan det bli helt omöjligt att hålla dem på plats när de blir större. De kryper under och tar tråden på ryggen, utan att bry sig ett dugg.

Allas våra erfarenheter

Själv har jag gjort misstaget, vilket ödelade mina vårlökväxter i rabatterna för lång tid framöver. Det blev ovanligt små och möra fläskstekar i frysboxen det året.

Tidningen Linderödaren är allas vår gemensamma medlemstidning. Skriv och skicka in era erfarenheter om detta och annat som kan vara av intresse. Först då blir tidningen riktigt intressant och rolig att läsa. I dag har dessutom var och varannan människa digitalkameror av god kvalitet och möjlighet att maila över lite text och bilder. Gör gärna det, hälsar er redaktör!

Galten 802-04-12 Mossedals Alfons kollar om strömmen är på